

Firii Guyyaa Aakhiraatti Amanuu

Description

Ilmaan namaa yommuu jirenya tana keessa jiraatan gaafinakkana jedhuu yeroo hundaa sammuu isaanii quuqa. «Eessa deemaa jiraa? Xumurri ykn gahuumsi kiyya eessaa? Duâ€™ee achumaan nan badaa?»

- Kuni gaafi guddaa deebii barbaadudha. Namni gaafi kanaaf deebii argate, jirenya keessatti tasgabbiin jiraata. Sababni isaas, gahuumsa itti deemu waan beekuf. Kanaafi, namoota Rabbii fi Guyyaa Aakhiraatti amanan tasgabbaâ€™oo fi abdii kan hin kunne taâ€™anii argina. Balaa ykn gadda cimaa keessa yommuu taâ€™an, wanta abdatan tokko qabu. Yommuu hojji gaggaarii hojjatan wanta kajeelan tokko qabu. Yommuu nafseen isaanii gara baditti isaan kakaastu, wanta tokko sodaachun of qabu. Kuni hundii jirenya keessatti aannan tasgabbi akka dhugan isaan taasisa.

Faallaa kanaa, namoota Rabbii fi Guyyaa Aakhiraatti hin amanne yommuu balaan isaan muudatu, wanta abdatan waan hin qabneef garmalee dhiphatu. Inumaa gara of galaafachu deemu. Ammas, yommuu hojji gaggaarii hojjatan, wanta addunya tana keessatti argan malee wanta biraa waan hin abdaneef gammachuun hojji isaanii irraa argatan baayâ€™ee xiqqaadha. Dabalataan, yommuu nafseen isaanii gara baditti isaan kakaastu, Aakhiratti ni adabamna jedhanii waan hin yaannef nafsee ofii duuka buâ€™uun hallayya badiitti taru. Kuni jirenya isaanii keessatti hadhaa gaddaa fi dhiphinnaa akka dhandhaman isaan taasisa.

Guyyaa Aakhiraatti amanuu dhugumatti faayda hangana hin jedhamne qaba. Firii Guyyaa Aakhiraatti amanuu irraa argamu keessaa mee muraasa haa ilaallu:

1-Qajeelinnaa fi milkaaâ€™inna argachuu

Namni akkuma bisaaniif garmalee dheebotu qajeelinnaa fi milkaaâ€™innaafis garmalee dheebota. Jaallinnaa keessa raataâ€™uun wanti inni argatu hin jiru. Qajeelinni guddaan namni jirenya keessatti argatu, eenu akka isa uumee beeku; Maaliif addunyaa tana keessa akka jiraatu beeku fi eessa deemaa akka jiru itti xinxalluun iddo gahuumsa isaatiif galaa gahaa qopheefachuudha. Kanaafi, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala baniinsa suuratul Baqara keessatti warroota qajeelanii fi milkaaâ€™an ni dubbata:

لَكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبٌ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١﴾ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقْيِمُونَ
مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٢﴾ وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ
هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٣﴾ أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِّنْ رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٤﴾

â€œAlif Laam Miim. Kuni Kitaaba (Qurâ€™aana) mamiin isa keessa hin jirreedha; warra Rabbiin sodaataniif qajeelfama. Isaan warra Gheeybitti amanan, kan salaata dhaabaniif fi waan Nuti isaaniif arjoomne irraa kennaniidha. Ammas, isaan warra waan gara keetti buufamee fi waan si dura buufametti amananii fi Aakhiraatti [shakkii tokko malee] dhugaan amananiidha. Warri suni qajeelfama Rabbii isaanii irraa taâ€™e irra jiru. Ammas, warri suni isaantu milkaaâ€™odha .â€ Suuratu Al-Baqara 2:1-5

Kana jechuun Qurâ€™aanni kuni shakkiin homaatu keessa hin jiru. Wanti inni of keessaa qabu hundi haqa, Rabbiin irraa buâ€™uun isaas shakkii hin qabu.â€œBuufamuun Kitaabichaa (Qurâ€™aanaa) Gooftaa aalamaa irraa taâ€™uun shakkiin isa keessa hin jiru.â€ Suuratu As-Sajdah 32:2

Qurâ€™aanni kuni qajeelfama kan taâ€™uuf warra Rabbiin sodaataniif. Warra Rabbiin sodaatan (muttaqin) jechuun warra waan gaarii hojjachuu fi waan badaa dhiisun adabbii fi dallansuu Isaa irraa of eeganiidha. Qurâ€™aanni kuni isaanif sobaa fi dhugaa, jallinnaa fi qajeelinna, wanta fokkuu fi miidhagaa, badaa fi gaarii addaan isaaniif baasa. Warri Rabbiin sodaataniis, soba, jallinnaa fi wanta fokkuu dhiisun dhugaa, qajeelinna fi wanta gaarii hordofu. Warri kuni warra gheeybitti amanuudha. Gheeybi jechuun wanta ijaan hin mulâ€™annee fi sammuun nama bira gahuu hin dandeenyedha. Ilmi namaa addunyaa tana keessatti Rabbii oltaâ€™aa ijaan arguu hin dandaâ€™u. Garuu wantoonni uumaman hundii Uuman akka jiru ni akeeku. Akkasumas, kitaabban Isarraa buâ€™an sifaata (amaloota) Isaa ni himu. Kanaafu, Rabbitti ni amanu. Ammas, Jannata, Jahannam, fi wanta Aakhiratti adeemsifamu biroo odeeefanno karaa Ergamtoota Rabbiitiin isaan gahee irratti hundaaâ€™un ni amanu.

Geeybitti amanuun wanta muâ€™mina fi kaafiraa addaan baasudha. Dhimmichi wanta ijaan mulâ€™atutti amanuu osoo hin taâ€™in wanta ijaan hin mulâ€™annetti amanuudha. Ammas, warroonni Rabbiin sodaatan salaata ni dhaabu. Kana jechuun waqtii, ulaagaa fi rogoota salaataa eegun sirnaan salaatu. Yeroo salaatan qalbii guutuu salaata irra godhu. Ammas, wanta Rabbiin (Azza wa jalla) isaaniif kenne irraa ni kenu. Kanneen akka zakaa, sadaqaa, maatii ofii irratti baasi barbaachisu baasu, wanta gaariif qabeenya isaanii irraa hanga dandaâ€™an kenuudha.

Warroonni Rabbiin sodaatan wanta gara Nabii Muhammad (SAW) buâ€™etti ni amanu. Kana jechuun Qurâ€™aanaa fi sunnaatti ni amanu, ni hordofu. Akkasumas, kitaabban Nabiyyi (SAW) dura buâ€™anittis ni amanu. Aakhiratti shakkii tokko malee dhugaan amanu. Aakhiraan akka jirtu dhugaan beekun, wanta isaan irraa eggamu ni hojjatu. Wanta badaa ni dhiisu. Warri kuni qajeelfama Rabbiin irraa taâ€™e irra jiru. Jirenyaa keessatti hin dhamaâ€™an, dukkanni isaanitti hin buâ€™u. Namni kan dhamaâ€™uu fi dukkanni itti buâ€™uuf qajeelfama yommuu dhabuudha. Warri kuni warra milkaaâ€™aniidha. Milkaaâ€™inna jechuun wanta badaa jibban irraa nagaha bahuu fi wanta gaarii

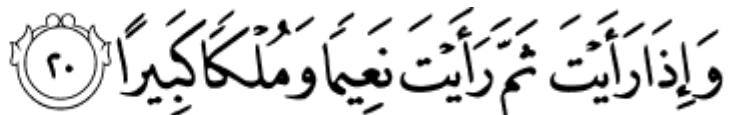
jaallatan argachuudha.

Amaloota jahan armaan olii warri qaban warra qajeelfamu fi milkaaâ€™udha. Amaloonni jahan kunniinis: (1)Rabbiin sodaachu, (2) Gheeybitti amanuu, (3) salaata sirnaan salaatu, (4) qabeenya isaanii irraa baasi dirqama fi jaallatamaa taâ€™e baasu, (5) kitaabban Rabbiin buusetti amanuu fi (6)Aakhiratti shakkii tokko malee dhugaan amanudha.

Dhugumatti namoonni kunniin Maaliif akka jiraatan beekun waan gaarii ni hojjatan, waan badaa ni dhiisan. Eessa akka deeman beekun Aakhiratti dhugaan ni amanan. Gahuumsi nama hundaa Aakhiraan waan taâ€™eeef. Kanaafu, isaan qajeelinna milkaaâ€™innatti nama baasu irra jiru jechuudha.

2-Hojii gaggaarii hojjachuu

Guyyaan wanta hojjateef itti qoratamuu fi mindaa itti argatu akka jiru namni beeku, hojii gaggaarii hojjachuuf carraaqqa. Jannani gara hundaan miidhagde warra amananii fi hojii gaarii hojjataniif akka qophoofta namni amanu, dhugumatti hojii gaarii irratti garmalee jabaata. Jannata samii nu olii torbaffaa keessa jirtu yommuu itti yaadu, addunyaan tuni isa biratti xiqqoo akka taatetti ilaala. Qurâ€™aana keessatti;

â€œYeroo achi (Jannata) keessa ilaaltes Qananii fi Mootummaa Guddaa ni argita.â€ (suuratu Al-Insaan 76:20)

Jannani gahuumsa warroota amananii fi hojii gaggaarii hojjataniiti.

﴿إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّلَحَاتِ جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا أَلْأَنْهَرُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ﴾

â€œDhugumatti Rabbiin isaan amananii fi hojii gaggaarii hojjatan Jannata laggeen jala yaaâ€™an isaan seensisa. Ishii (Jannata) keessatti gumeewwan warqee fi luâ€™luâ€™a irraa taâ€™aniin faayamu. Uffanni isaanii ishii keessatti hariira.â€ Suuratu Al-Hajj 22:23

Gumeewwan jechuun faaya akka geengoo harka irratti godhatamuudha. Jechi, â€œeluâ€™luâ€™aaâ€ jedhu afaan Oromootin hangas mara beekkamaa miti. Ingiliffaan Pearls, Amaariffaan immoo â€œLulâ€ jedhama. Galmee Jechootaa â€œHirkooâ€ jedhamu irratti, jecha pearl jedhu â€œArdoo/somboooâ€ jechuun hiika. Akkaaf akka marattu, â€œeluâ€™luâ€™aaâ€ wanta akka callee adii fakkaatu beelladota bishaan keessa jiraatan keessaa baafamuudha. Baayâ€™ee bareedaa waan taâ€™eeef yeroo baayâ€™ee faayaf itti fayyadaman.

Namni ganda tanaaf hawwuu jirenyaa ofii bakkuma argetti hin balleessu. Yeroo isaa guutuu xiqqaatus guddatus hojii badhaasa guddaa kana namaaf argamsiisu hojjata. Kuni immoo jirenyaa addunyaa tana

keessattu tasgabbii fi gammachuu isaaf taâ€™a. Qalbiin namaa kan tasgabbootu yommuu hojii badaa dhiisanii fi hojii gaarii hojjataniidha.

3- Hojii fokkuu fi badaa irraa fagaachu

Namni Aakhiratti amanuu nama hojii fokkuu fi badaa hojjateef Jahannam akka jirtu ni beeka. â€œHojii fokkuu yoo hojjadhe, Jahannamii adabbiin ishii cimaa taâ€™e ni seena.â€• Jechuun sodaata. Kuni immoo hojii fokkuu irraa akka dheessu isa gargaara. Qurâ€™aana keessatti:

فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّنْ نَّارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمْ أَلْحَمِيمٌ
ۚ سَهْرٌ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَأَلْجُلُودُ ۚ وَلَهُمْ مَقْلِيمٌ مِّنْ حَدِيدٍ ۚ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ
رُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْخَرِيقِ ۚ

â€œIsaan kafaran uffata ibidda irraa taâ€™etu isaaniif kutama; mataa isaanii gubbaas bishaan danfaatu itti naqama. Isa sanaan (bishaan danfaan) wanti garaa isaanii keessa jiruu fi gogaan [isaanii] itti baqfama. Ammas, jirma sibiilaa irraa taâ€™etu isaaniif jira. Dhawaatuma isaan yaaddo irraa kan kaâ€™e ishii keessaa bahuu fedhaniin ishii keessatti gadi deebifamu. â€œAdaba gubaa dhandhamaa!â€• [jedhamu].â€• Suuratu Al-Hajj 22:19-22

Warra Rabbitti amanuu didanii fi waan bira Isa waliin gabbaran (waaqefatan) ibiddi isaaniif uffata taâ€™a. Gara hundan isaan marsa. Mataa gubbaa isaaniitii bishaan garmalee danfaan itti naqama. Sababa bishaan danfaa kanaan wanti garaa isaanii keessa jiru ni baqfama. Akkasumas, gogaan isaanii ni baqfama. Jirma sibiilaa (madooshaa) kan Malaykoonni isaan itti rukutantu isaaniif jira. Garmalee yaaddawuu fi dhiphachuu irraa kan kaâ€™e akkuma ibidda keessaa bahuuf tattaafatanii gara ibiddaatti gadi deebifamu. â€œAdabbi garmalee nama gubu dhandhamaaâ€• jedhamu. Kuni hundi sababa isaan yakka guddaa hojjataniif. Rabbii oltaâ€™a isaan soorutti kafaranii yommuu dachii keessatti badii babalâ€™isan adabbiin isaaniis kana taâ€™e. Rabbiin isaan hin miine, ofumaa of miidhanii malee. Rabbiin kanarrraa nu haa tiksu.

Dhugumatti, namni kana beekun ifaa fi dhoksatti wanta badaa fi fokkuu hojjachuu irraa ni fagaata. Badii irraa fagaachun immoo jirenyaa keessatti tasgabbii fi badhaadhinna akka argatu isa taasisa. Wanta fokkuu fi badaa hojjachuu caalaa wanti jirenyaa namatti dhphisu ni jiraa?

4- Wanta dhabaniif jabeenyaa fi obsa argachuu

Namni Aakhiratti amanuu addunyaa irraa yoo waa isa jala darban ykn balaan itti buâ€™e, Aakhiratti wanta san caalu abdata. Wanta dhabeef ykn isa jalaa badeef yoo obse, Aakhiratti mindaa guddaa argata. Akkasumas, yommuu balaa fi rakkoon isatti buâ€™u, rakkoon Aakhirah kana caalaa guddaa akka taâ€™e ilaalun rakkoo addunyaa akka salphaatti ilaala. Qurâ€™aana keessatti namoonni gaggaarii akkana akka jedhanii fi mindaa isaanii Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™aalaa) ni hima:

إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا ﴿٦﴾ فَوَقَنْهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ
يَوْمَ وَلَقَنْهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ﴿٧﴾ وَجَزَّلَهُم بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا

â€œDhugumatti Gooftaa keenya irraa Guyyaa fuula guuraa hammaataa taâ€™e sodaanna.â€ Rabbiinis hamtuu gaafasii irraa isaan tiiksee ifaa fi gammachuu isaaniif kenna. Sababa isaan obsaniif Jannataa fi hariira isaaniif galata galcha.â€ Suuratu Al-Insaan 76:10-12

â€œGuyyaa fuula guuraa hammaataa taâ€™e sodaannaâ€ kana jechuun Guyyaa garmalee hammaataa fi cimaa fuula akka guuranii fi suntursan nama taasisu sodaanna. Rabbiinis hamtuu fi adabbii guyyaa sanii irraa isaan tiksun fuula isaanitiif ifa, keessa isaanitiif gammachuu kennaaf. Waan obsaa turaniif Jannata fi uffata hariiraa isaan badhaasa.

Kanaafu, namni Aakhiratti amanu Guyyaa garmalee hammaataa taâ€™ee fi Jannata qananiin guuttamte yommuu yaadatu, rakkoon addunyaa tanaa isaaf salphata.

Guduunfaa

- â˜ Namni jirenya keessatti â€œErga duâ€™ee achumaan badee hafa moo addunyaa biraatu jiraâ€ • jechuun gaafi guddaa of gaafata.
- â˜ Guyyaan Aakhirah guyyaa xumuraa namni wanta hojjataa tureef itti qoratamuu fi itti mindeefamuudha. Kanaafu, Aakhiratti amanuun gaafi armaan olitiif deebii gahaa kenna.
- â˜ Namni Aakhiratti amanu, gahuumsi ilma namaa eessa akka taâ€™e waan beekuf jirenya keessatti hin dhamaâ€™u. Eessa akka deemaa jiru siritti beeka.
- â˜ Hojii gaggaarii yommuu hojjattu Aakhiratti mindaa guddaa abdachuun hojii san qulqullinnaa fi siâ€™aaâ€™innaan hojjachuuf carraaqa.
- â˜ Nafseen isaa hojii badatti yommuu kakaastu, adabbii cimaa Aakhiratti isa qunnamu sodaachun of qaba.
- â˜ Yommuu musiibban (balaan) isatti buâ€™u, rakkoo Guyyaa Qiyaamaa kana caalaa guddaa akka taâ€™e yaadun obsa. Kuni hundi jirenya keessatti aannan tasgabbii akka dhugu isa taasisa.
- â˜ Namni Aakhiratti hin amannee immoo mindaa hojii gaarii maallaqaa fi beekkamti malee wanta biraa waan hin abdanneef hawwii isaa addunyama tana qofa irratti gabaabsa. Beekkamti fi maallaqa yoo dhabe, keessi isaa ni gubata.
- â˜ Wanta badatti nafseen isaa yommuu isa kakaastu of qabuun itti ulfaata. Sababni isaas, adabbii Aakhiraatti waan hin amanneef.
- â˜ Yommuu musiibban isatti buâ€™uu wanta Aakhiratti abdatu waan hin qabneef dhiphinnaa fi yaaddo cimaa keessa seena.
- â˜ Dhugumatti Aakhiratti amanuun jirenya tasgabbii fi milkaâ€™innaa akka gaggeessan nama taasisa. Wa Aakhiru daawâ€™aanaa anilhamdulillahi Rabbil aalamiin

Kitaabban Wabii:

[Sharii Usuuli salaasa](#) Fuula 105 Ibn Useymiin

[Taysirul Kariimil Rahmaani fii tafsiiri Kalaamil Mannaaniâ€“](#) Abdurahmaan Naasir Saâ€™dii
Tafsiira Qurxubii

<https://islamqa.info/en/answers/215011/where-is-paradise-and-where-is-hell>

Date Created

December 29, 2018

Author

admin